

Posudek oponenta disertační práce Veroniky Hášové
“Komunita a (ne)individualizovaný jedinec. Případ fanouškovství”
předkládané v roce 2024 na Katedře sociologie FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Veronika Hášová se ve své disertační práci zabývá sportovním fanouškovstvím, na které nahlíží perspektivou sociologie komunit. Na vstupní teoretické pojednání navazuje etnografická případové studie komunity fanoušků českého hokejového klubu. Práce se soustředí se na dílčí aspekty komunity (socializace, exkluzivita a uznání, rituály a paměť, sociální kontrola, struktura a hierarchie) a mapuje tři události, jež byly pro komunitu formující od roku 2010. Veronika Hášová zároveň na pozadí empiricky laděných částí načrtává teoretičtější diskusi a svoji pozornost věnuje zejména dynamikám komunity v kontextu individualizačních procesů.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práce je založená na extenzivní, s ohledem na disertační typ práce zcela výjimečné empirické evidenci, která mapuje 13 let života fanouškovské komunity. Veronika Hášová nabízí velice cenné teoretické pojednání o pojmu komunita, naznačuje, že s pojmem komunita nelze pracovat s takovou samozřejmostí, jak mnozí autoři často činí, a diskutuje definiční mnohoznačnosti spjaté s daným pojmem. Vytváří tak robustní konceptuální zázemí pro v zásadě rutinně zpracovanou analýzu a interpretaci dat. Práce je přehledně strukturovaná, čtivě napsaná a pečlivě zpracovaná. Práce má některé teoretické, metodologické, analytické a formální rezervy, které diskutuji v pasážích níže s tím, že moje připomínky jsou spíše parciální než zásadní.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Výklad je srozumitelný, práce je přehledně členěna a směřuje k jasně vytčenému cíli, který se Veronice Hášové daří naplnit.

V úvodních teoretických pasážích Veronika Hášová pečlivě identifikuje dílčí aspekty sociálního života komunit a na obecnější úrovni rekonstruuje velký sociologický příběh o moderním rozpadu komunity v kontextu individualizačních procesů. Připravuje si tím prostor pro to, aby mohla později „ukázat, že studium komunit má v rámci moderních¹ společností v sociologii stále své důležité místo.“ (str. 86).

Ocenitelná je vstupní teoretická debata, jež poukazuje na definiční mnohoznačnost pojmu komunita. Relevantní je jistě i tvrzení, že studium komunit má v dnešní sociologii důležité místo. To je svým způsobem ocenitelný, ale zároveň i redundantní postřeh, neboť – velmi zjednodušeně řečeno – práce končí vlastně nepřekvapivým závěrem, který je pro řadu studií, které se vztahem sportu a komunity zabývaly, „pouhým“ východiskem, a to, že studium komunit má navzdory individualizačním procesům v (pozdní) modernitě svoje oprávnění.

Jakkoli je debata klasických sociologických východisek záslužná, tak v práci chybí důslednější zasazení analýzy do současných debat o komunitě, mj. i (ale nejen) v oblasti sociologie sportu.

---

¹ Patrně by bylo adekvátnější hovořit o dnešních společnostech jako o pozdně moderních, postmoderních nebo jako o společnostech pozdní doby spíše než jako o společnostech moderních.

Rozsáhlý výzkum v oblasti sociologie (sportu) se totiž extenzivně zabývá tím, jak v pozdní modernitě dochází k opětovanému narušování či obnovování komunit, které byly skrze sport v modernitě konstituovány, a to s důrazem na procesy globalizace a komercializace, které proměňují lokální vztahy (v kontextu studií fanoušků viz i citovaná práce Crawford (2004), ale také Brown, Crabbe & Mellor, 2013; Numerato 2018).

Překvapil mě zájem věnovaný např. teoriím sociálních sítí a odkazy na klasické texty Granovettera (1973) či Burta (1992), aniž by se v práci objevil odkaz na dílo Colemana (1988), jehož analýza se oproti dvěma zmíněným autorům vztahem sociálních sítí/sociálního kapitálu a komunitou jednak zabývala mnohem silněji a jednak inspirovala mnohá pojednání o sportovních komunitách optikou sociálního kapitálu (např. Burnett 2006; Edwards & Hassan, 2016; Numerato, 2010).

Práce se v někdy zbytečně obrací k české literatuře, o čemž symptomaticky vypovídá i následující tvrzení: "V jednotlivých kapitolách se věnuji vývoji a podobám výzkumů komunit včetně představení inspirací ze zahraničních výzkumů." (str. 9) Inspirace zahraničním výzkumem by dnes měla být samozřejmostí a zejména co se teoretických pojednání týká, asi bychom v kontextu internacionalizované akademické produkce neměli rozlišovat mezi tím, co je české a co je zahraniční. Vlastně tak není ani úplně důležité, že „že sociologie komunit není artikulovanou oblastí v České republice.“ (str. 10) Svým způsobem paradoxně působí skutečnost, že Veronika Hášová postrádá specificky české konceptualizace pojmu komunita, ale nepátrá po studiích, které se zabývají sportovními komunitami coby předmětu empirického zájmu. Přinejmenším několik studií v kontextu ČR o sportovních komunitách optikou sociologické perspektivy určitě najdeme (viz např. Botiková, 2018; Numerato, 2009, 2010).²

2. Formální úroveň práce

Formální úroveň práce je v zásadě velice dobrá. Bibliografické odkazy jsou v pořádku, stejně jako poznámky pod čarou. Práce obsahuje tolerovatelné množství pravopisných chyb.

V některých pasážích je práce nedotažená stylisticky a formulačně. Práci by místy prospěl méně subjektivní jazyk (např. „ráda bych se zastavila,“ „ráda bych zmínila“ - str. 12). Pro potřeby akademického textu působí kostrbatě (, jakkoli srozumitelně) např. následující tvrzení: „Součástí práce je i detailní reflexe méj osoby“ (str. 9). O individualismu a komunitě Veronika Hášová poněkud neobratně píše jako o „věcech“ (str. 13). V práci najdeme i hovorový jazyk, ale možná Veronika Hášová jen zapomněla na uvozovky u následujících tvrzení: „připisuje důležitost i právě gaučákům“ (str. 72), „spíše to lidi ještě více vytáčí.“ (str. 76-7). Nepatříčně v sociologickém kontextu působí i následující použití slova modernita: „Jádro z hlediska fungování a prezentování tvořilo jakési srdce komunity a mělo hodně charakteristik tradiční komunity včetně vymezování se vůči modernitám.“ (str. 84) Práce je vizuálně přehledná a dobře graficky zformátovaná.

3. Práce s prameny či s materiálem

Práce s uváděnými prameny je poměrně dobrá. V některých pasážích by práci prospělo důslednější odkazování na akademické zdroje. Daný problém se týká mj. i následujících tvrzení:

- a) „Častější odkaz na komunity jsme mohli zaznamenat i v době koronaviru, například poukazem na jistou sociální resilienci.“ (str.9) Zde se objevuje pouze odkaz na

---

² Optikou jedné z nich (srov. Numerato, 2009) bychom mohli polemizovat s tím, zda jsou některé obecné postřehy k české společnosti relevantní pro sféru sportu, např. s tím, že „individualizační tendence byly (...) navíc posíleny komunismem a v důsledku toho je pro českou společnost charakteristický důraz na privatismus a právě individualismus (např. Pospěch 2021; Vašát 2021)”

mediální vyjádření bývalého ředitele Sociologického ústavu AV ČR.

- b) „To je do značné míry problematické, protože jeho přístup je poměrně vágní a sváděl k nejasnostem definice komunity, protože u pozdějších autorů přispěl buď k romantizaci komunity nebo k jejímu vyvracení, místo toho, aby k problematice komunity a jejích typů přistupovali v analytickém duchu.“ (str. 13)
- c) „Inspirativní je pro mě i pojetí Gierkeho generalizace vztahů ochrany, protože ochranu vnímám jako jeden ze stěžejních prvků zkoumané komunity.“ (str. 13)
- d) „V monografii první generace chicagských sociologů Williama I. Thomase a Floriana Znanieckeho *Polský sedlák v Evropě a v Americe* je položen základ teorie sociální dezorganizace, kterou později rozpracovávají monografie chicagských doktorandů. (str. 14)“
- e) „Či je záměr ještě více zúžen na tzv. „eklektický kontextualismus“. (str. 14)

Metodologie sběru dat je popsána adekvátně. Empirické pasáže jsou založeny na extenzivním objemu dat, která jsou řemeslně dobře interpretována. I tak mám k metodologickým a analytickým pasážím několik kritických připomínek. Není mi jasné, proč se nikde neobjevuje název hokejového klubu. Pokud se nemýlím, i s ohledem na řadu jednoznačných identifikačních znaků nebylo cílem práce název anonymizovat.

Jasná není ani následující poznámka: „Při výběru vhodného kvalitativního designu pro svůj výzkum jsem se rozhodovala mezi případovou studií a etnografií“ (str. 39). Případová studie a etnografie nejsou srovnatelné designy výzkumu, mezi nimiž bychom se měli rozhodovat. Běžně se navíc pracuje s termínem etnografická případová studie.

Následující tvrzení jsou argumentačně nedotažená nebo příliš subjektivní:

„Má zkušenost se zapisováním poznámek do mobilního telefonu hodnotím z celkového hlediska pro mnou zvolený výzkum jako pozitivní.“ (str. 45)

„Tím, že zde reflektuji svoji pozici, si uvědomuji zajímavé věci jako je třeba právě ambivalence prostředí, sociální vazby, určitou genderovanost apod. Bohužel si také všímám více problémů, které jsou s danou komunitou spojené a které narušují její chod a ohrožují integritu.“ (str. 45)

Co se interpretace dat týká, doporučil bych zohlednění konceptu třetích míst, respektive prostředích (srov. Wright, 2013), v rámci kterých se setkávají aktéři z rozmanitých „sociálních vrstev, které se díky společnému zájmu střetávají v jedné komunitě a nemají problém se společně bavit.“ (str. 58) Souhlasím s Veronikou Hášovou, že se jedná o „opravdu zajímavý aspekt,“ který by stál za rozpracování.

4. Vlastní přínos

Práce vlastní přínos nabízí, ale jen v určitém ohledu. Přínosné je jistě pečlivé shrnutí literatury a odkrytí různorodých přístupů k definici komunity. Největší potenciální přínos cítím v pnutí mezi individualismem a komunitou. Ten ale zůstává spíše naznačen než dotažen, spíše implicitně načrtnut mezi řádky než explicitně artikulován.

Jak jsem uvedl výše, Veronika Hášová ve své práci na jedné straně činí záslužný krok zpět a dekonstruuje předpoklad, na kterém řada současných sociologických výzkumů o sportu a komunitách stojí. Detailní péče o klasickou teorii může být ale kontraproduktivní, protože sociologické metanarace klasiků sociologie nejsou pro adekvátní pochopení komunity dostačující. Některé závěry prezentované (optikou klasické teorie) jako překvapivé totiž překvapivé (optikou současné akademické analýzy sportu a komunit) nejsou. Dané rezervy práce se objevují zejména v analytických pasážích a v závěru, ve kterém postrádám silnější

interpretaci empirických závěrů ve vztahu k (současné) literatuře, která se komunitami (a sportem) zabývá. Práci by rozhodně prospělo, pokud by Veronika Hášová v závěru zdůraznila přidanou hodnotu práce ve vztahu k aktuální sociologické literatuře. Pokud například název práce hovoří o (ne)individualizovaném jedinci, pak je škoda, že se práce pnutím mezi komunitou a individualizací a zejména teoretickými implikacemi takto pozorovaného pnutí nezabývá explicitněji.

IV. Dotazy k obhajobě

Jaký je vztah hokejové a fotbalové fanouškovské komunity v místě uskutečnění terénního výzkumu?

V empirické části práce a závěru se soustředíte zejména na to, jak nám mohou teoretické výkladové rámce pochopit sociální dynamiky komunity hokejových fanoušků. Stručně a obecněji řečeno, v práci aplikujete teorii, abyste analyzovala empirický fenomén. V práci ale hovoříte méně o tom, jaké má práce implikace pro rozvíjení teorie. Jaká je tedy přidaná hodnota práce pro sociologii komunit?

V. Závěr

Veronika Hášová představila práci, která je založená na impresivním a dlouhodobém terénním výzkumu a která je ukotvená v pečlivé teoretické diskusi pojmu komunita. Na teoretické pojednání navazuje rutinně zpracovaná empirická část a závěr. Práci chybí silnější diskuse, která by diskutovala teoretický přínos práce pro sociologii komunit.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako „*prospěla*“.

V Praze 3.2.2024

Dino Numerato

Zdroje:

Burnett, C. (2006). Building social capital through anActive community club'. *International Review for the Sociology of Sport*, 41(3-4), 283-294.

Botiková, Z. (2018). 'Stand up, if you're a Zbrojovka fan!': collective memory, fan engagement and one football stadium. *European Journal for Sport and Society*, 15(4), 316-331.

Brown, A., Crabbe, T., & Mellor, G. (Eds.). (2013). *Football and community in the global context: studies in theory and practice*. Abingdon: Routledge.

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.

Edwards, A., & Hassan, D. (Eds.). (2016). *Sport and the Communities*. Abingdon. Routledge.

Numerato, D. (2009). Revisiting Weber's Concept of Disenchantment: an examination of the re-enchantment with sailing in the post-communist Czech Republic. *Sociology*, 43(3), 439-456.

Numerato, D. (2010). Czech Sport Governance Cultures and a Plurality of Social Capitals: Politicking Zone, Movement and Community. In Groeneveld, M., Houlihan, B. & F. Ohl, *Social Capital and Sport Governance in Europe*, pp. 41-62. London: Routledge.

Numerato, D. (2018). *Football Fans, Activism and Social Change*. Abingdon: Routledge.

Wright, S. (2012) 'From "Third Place" to "Third Space": Everyday Political Talk in NonPolitical Online Spaces.' *Javnost – The Public*, 19(3): 5–20.